

De kosten van kinderen

Zijn er geen betere methoden om de kosten van kinderen vast te stellen, en kunnen de begrippen welvaart en welzijn wel sluitend worden geoperationaliseerd?

In het artikel Kinderbijslag en kindervreugd wordt door Van Praag en Plug een methode aangedragen waarmee het welvaartsverlies ten gevolge van de materiële kosten van kinderen voor de welzijnswinst kan worden gecorrigeerd. In deze bijdrage wil ik reageren op twee passages uit genoemd artikel.

Kosten vs vrije bestedingen

De auteurs stellen dat het algemeen erkend wordt dat 'traditionelere' methoden om de kosten van kinderen te schatten zowel op filosofisch-theoretische als op praktische gronden onhoudbaar zijn. Hiervoor wordt als reden aangedragen dat het zowel

praktisch als theoretisch onmogelijk is te zeggen waar kosten ophouden en waar discretionaire bestedingen beginnen.

Van Praag en Plug hebben volkomen gelijk met de stelling dat noodzakelijke kosten en discretionaire uitgaven niet te scheiden zijn. Hoort de aanschaf van dure Nike-sportschoenen tot de noodzakelijke kosten? Vormt het voer voor de kanarie van zoonlief een discretionaire besteding? Vragen waarop geen antwoorden mogelijk zijn. Mijn punt evenwel is dat voor de talrijke empirische methoden ter berekening van de kosten van kinderen (waaronder de methode van Van Praag en Plug) het door de auteurs genoemde onderscheid irrele-

vant is. Geen van alle heeft het begrip 'noodzakelijke kosten' als conceptueel uitgangspunt¹. Dit in tegenstelling tot de situatie bij normatieve methoden, zoals de z.g. minimumpakketbenadering.

De budgetverdelingsmethode

De belangrijkste empirische methoden ter bepaling van de kosten van kinderen gaan uit van hetzij feitelijk waargenomen bestedingsgedrag van huishoudens (de empirisch-objectieve aanpak), hetzij van evaluaties en meningen van huishoudens (de empirisch-subjectieve aanpak). Een van de empirisch-objectieve methoden is de door het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS) ontwikkelde budgetverdelingsmethode². Deze methode verdeelt de totale huishoudensuitgaven, zoals waargenomen in CBS-budgetonderzoeken, tussen ouders en kinderen. Door een aantal politieke en maatschappelijke organisaties (onder andere de Sociaal-Economische Raad, de Nederlandse Gezinsraad en het Nibud) worden de uitkomsten van deze methode serieus genomen en feitelijk toegepast. Dit geeft aan dat de bewering van Van Praag en Plug, dat algemeen erkend wordt dat 'traditionelere' methoden niet houdbaar zijn, discutabel is.

Ten einde hier een indruk te geven van de uitkomsten van de budgetverdelingsmethode zijn in tabel 1 de volgens deze methode berekende kosten van kinderen (bij een netto jaarlijks huishoudensinkomen van f 35.000) naast de kinderbijslagbedragen geplaatst.

Uit de tabel blijkt dat de kinderbijslag slechts een gedeeltelijke compensatie is voor de feitelijke uitgaven ten

behoefte van kinderen. Dit geldt ook voor overige inkomensniveaus, zij het niet in gelijke mate: de 'kostendekking' van de kinderbijslag neemt toe naarmate het inkomen afneemt.

Welzijn en welvaart

De gepresenteerde uitkomsten roepen enige vragen op.

Negatieve schaduw prijzen

Ik ga uit van de door de auteurs gehanteerde empirische operationalisatie van de begrippen welvaart en welzijn. De inkomenswaardingsvraag meet dan welvaart, zijnde de materiële component van welzijn. De Cantril-vraag meet welzijn (bestaande uit een materiële en een niet-materiële component). Van Praag en Plug merken op dat de bijdragen van kinderen aan de niet-materiële welzijnscomponent over het algemeen positief zal zijn ("omdat men anders niet had besloten tot het krijgen van een kind"). Dit betekent dat over het algemeen de schaduw prijzen op basis van de niet-materiële welzijnscomponent negatief zullen zijn.

... of positieve schaduw prijzen?

Door op de geldbedragen uit tabel 2 (Cantril-vraag) de bedragen van tabel 1 (inkomenswaardingsvraag) in mindering te brengen, wordt een schatting verkregen van deze 'niet-materiële' schaduw prijzen. Bij het tweede kind blijkt deze schaduw prijs echter nog positief te zijn bij een inkomensniveau van f 30.000 per jaar (bij eenverdieners is de schaduw prijs f 1.256 - f 1.020 = f 236, bij tweeverdieners f 1.728 - f 1.020 = f 708). Bij het derde kind liggen de betreffende

inkomensniveaus bij ca f 40.000 (eenverdiener) en f 50.000 (tweeverdiener). Dit betekent dat een derde kind pas positief niet-materieel welzijn genereert bij inkomens hoger dan deze bedragen. Sterker nog, vierde en volgende kinderen genereren in het algemeen negatief niet-materieel welzijn³.

Deze uitkomsten lijken in tegenspraak met de a priori notie dat de bijdragen van kinderen aan niet-materieel welzijn over het algemeen

positief zijn. Een mogelijke verklaring is dat de inkomenswaardingsvraag niet alleen materiële aspecten van welzijn meet, maar ook een aantal (positief gewaardeerde) niet-materiële⁴. Dit laatste zou echter betekenen dat de inkomenswaardingsvraag de materiële kosten van kinderen onderschat.

Zoveel mogelijk kinderen?

Daarenboven lijkt het vanuit welvaartstheoretisch oogpunt (rationeel handelende huishoudens, strevend naar welzijnsmaximalisatie) meer voor de hand te liggen dat men besluit tot het krijgen van dat aantal kinderen waarbij de door de kinderbijslag geboden 'overcompensatie' maximaal is. Uit tabel 3 van Van Praag en Plug blijkt dat dit (met uitzondering van inkomens tot f 20.000) in grote lijnen neerkomt op het streven naar zoveel mogelijk kinderen, een moeilijk te interpreteren resultaat.

Jos Schiepers

De auteur is wetenschappelijk medewerker bij de Studiedienst van de Hoofdafdeling Statistiek van Inkomen en Consumptie van het Centraal Bureau van de Statistiek in Heerlen. Deze reactie is op persoonlijke titel geschreven.

Tabel 1. Kosten van kinderen volgens de budgetverdelingsmethode, bij een netto huishoudensinkomen (inclusief kinderbijslag) van f 35000 per jaar

Paar met	1 kind	2 kinderen	3 kinderen
1. Kosten ^a	5.250	8.050	10.150
2. Kinderbijslag ^b	1.375	3.269	4.946
2 als % van 1	26	41	49

a. Berekend aan de hand van gegevens uit J. Schiepers, *Huishoudensequivalentiefactoren volgens de budgetverdelingsmethode*, CBS, Supplement bij de Sociaal-economische maandstatistiek, nr. 2, 1988.

b. De kinderbijslagbedragen zijn ontleend aan tabel 3 van Van Praag en Plug. Analooq aan Van Praag en Plug is geen leeftijdsdifferentiatie aangebracht.

1. Het begrip 'noodzakelijke kosten' komt hooguit voor in interpretatieve zin achteraf, zoals de term 'subsistence level' bij het z.g. linear expenditure system.

2. Zie onder andere Diederens en Van Gesel, *Kosten van kinderen 1981*, CBS, Supplement bij de Sociaal-economische maandstatistiek, nr. 10, 1985.

3. Een probleem hierbij is wellicht dat er te weinig huishoudens met vier of meer kinderen in de steekproef voorkomen om betrouwbare, naar inkomensniveau gedifferentieerde, schaduw prijzen te berekenen.

4. In de literatuur over de inkomenswaardingsvraag (en andere empirisch-subjectieve methoden) wordt dit ook regelmatig vermeld, zie bij voorbeeld Van Praag, Spit en Van de Stadt, A comparison between the food ratio poverty line and the Leyden poverty line, *The Review of Economics and Statistics*, november 1982.

Ons artikel Kinderbijslag en kindervreugd heeft nogal wat opzien gebaard. In bovenstaande reacties wordt een aantal kritische kanttekeningen geplaatst. Wij zullen trachten zo compleet mogelijk op de naar voren gebrachte punten in te gaan, maar binnen de ons geboden ruimte zal het niet mogelijk zijn alles zo in detail te beantwoorden als wij zouden willen en waarop onze critici aanspraak kunnen maken.

Economie, ethiek en kinderen

Kolodziejak stelt dat wij "kindervreugd als koopwaar" opvoeren, dat de "welzijnsaspecten van kinderen tot de ethiek" zouden behoren en dat wij als economen daarover onze mond moeten houden. Dit standpunt lijkt ons niet goed houdbaar. Beslissingen omtrent de gezinsomvang hebben vele economische aspecten. Het gaat daarbij om de keuze tussen de aanwending van schaarse middelen voor verschillende alternatieven (bij voorbeeld inkomensbesteding en vrije tijd). Een positivistische wetenschapper die dit weigert te erkennen, doet oogkleppen voor.

In de hele geschiedenis wordt de economische betekenis van kinderen voor het ouderpaar niet onder stoelen of banken gestoken. Kinderen waren en of zijn productiefactoren, verzekeringen voor de oude dag, bronnen van vreugde (en leed), en hun opvoeding kost tijd en geld. Sinds 1981, toen Becker, de Nobelprijswinnaar voor economie in 1992, in *Treatise on the family* de gedachte verwoordde dat de keuze van het aantal kinderen zich leent voor economische analyse en verklaring, is deze gedachte volledig geaccepteerd in de demografische-economische literatuur.

Het een en ander hoeft niet te betekenen dat er geen individuen zijn, die zich bij de formatie van hun ruime welvaartsfunctie mede laten leiden door hun geestelijke leidlieden en ethische noties. Naar onze mening is er echter geen universele ethiek zoals Kolodziejak lijkt te veronderstellen. Er is een R.K.-ethiek, een Hindoe-ethiek, een boeddhistische ethiek, enz.. Met wetenschapstheorie heeft dat weinig te maken.

Ruim en eng welvaartsbegrip

De precieze operationalisatie van deze begrippen is in de literatuur achterwege gebleven. In het kader van dit artikel veronderstellen wij met Pollak en Wales¹, dat het ruime welvaartsbegrip beschreven wordt door een welvaartsfunctie

$$V = V(U(y,fs), fs, z)$$

Hierbij staat $U(\cdot)$ voor de waardering van het inkomen (zoals gemeten door de inkomenswaarderingvraag), $V(\cdot)$ voor de waardering van het totale welzijn (zoals gemeten door de Cantril-vraag), fs voor de gezinsomvang en z voor overige relevante factoren.

Dat deze vragen twee verschillende dingen meten is door ons empirisch aangetoond². De antwoorden van de Cantril-vraag worden behalve door inkomen, y , en gezinsomvang, fs , beïnvloed door een hele rits andere factoren, (bij voorbeeld gezondheid), die niet blijken mee te spelen in de beantwoording van de inkomenswaarderingvraag.

Hoewel wij nooit zeker zullen of kunnen zijn dat de inkomenswaarderingvraag en de Cantrilvraag de operationele meetinstrumenten zijn voor de metafysische enge en ruime welzijnsbegrippen, is wel duidelijk dat beide staan voor een waardering van welzijnsaspecten en dat het tweede (gebaseerd op V), veel meer factoren dekt, dat wil zeggen ruimer is, dan het eerste (gebaseerd op U). Wil men wetenschappelijke noties, in dit geval welvaart, operationaliseren, dan is men gedwongen te komen tot een operationele definitie. Evenals voor het temperatuurbegrip, geoperationaliseerd door een thermometer, geldt dit ook voor welvaart en/of welzijn.

Schaduwrijzen

Zowel uit $V(\cdot)$ als uit $U(\cdot)$ kunnen indifferentiecurven voor inkomen en kindertal worden afgeleid. In het eerste geval gaat het om de vraag hoe de curve $V(U(y,fs),fs,z) = \text{constant}$ eruit ziet, en in het tweede geval hoe de curve $U(y,fs,z) = \text{constant}$ eruit ziet. De schaduwrijzen is de helling op een punt van een indifferentie curve, d.w.z. $\partial y/\partial fs$ (U of V constant). Deze schaduwrijzen (een begrip dat gebruik maakt van een ordinale nutspecificatie) zijn door ons geschat.

Indien de schaduwrijzen (voor U en V constant) identiek zijn, geldt $V = V(U(y,fs,z))$ en kan er geen onderscheid worden gemaakt tussen het enge en het ruime welvaartsbegrip met betrekking tot fs . Wij vinden echter het tegendeel. Aangezien $\partial U/\partial fs$ monotoon negatief is, dat wil zeggen meer kinderen betekent minder materiële welvaart, is de schaduwrijzen positief bij de hantering van het enge welvaartsbegrip. Dit betekent dat vanuit het enge gezichtspunt de optimale gezinsomvang zo klein mogelijk is (alleen twee volwassenen). Anders gezegd, $U(\cdot)$ is niet de criteriumfunctie voor het bepalen van de optimale gezinsomvang. Is $V(\cdot)$ dit dan wel?

Naar onze smaak dienen we een onderscheid te maken tussen momentane welvaartsfuncties V_t , gekoppeld aan moment t en het met de tijdvoorker gedisconteerde (lange-termijn) gemiddelde daarvan, zoals beleefd door het ouderpaar. Het tweede begrip is de lange termijn welvaartsfunctie, zeg V^* .

Voor een ouderpaar dat bezig is met de opbouw van het gezin is de lange-termijn schaduwrijzen van een extra kind negatief; voor een ouderpaar dat geen kinderen meer wenst, is deze schaduwrijzen positief. Zelfs bij de conceptie van het laatste kind zal de lange-termijn schaduwrijzen echter zelden echt nul zijn, zoals de welvaarts-theorie voorschrijft. Als ons optimale aantal $\sqrt{6}$ kinderen is, waarbij de schaduwrijzen nul is, dan dwingt de natuur ons toch te kiezen tussen een gezinsomvang van vier of vijf personen, waarbij een negatieve c.q. positieve schaduwrijzen wordt genoteerd.

De door ons uit de data afgeleide schaduwrijzen zijn geschat op basis van de momentane V . Deze schaduwrijzen van nu kan echter heel wel verschillen van de bij de conceptie geldende schaduwrijzen. Men verwachtte bij voorbeeld een flinke inkomensgroei die niet gerealiseerd is of men heeft de kosten van kinderen onderschat. Kolodziejak wijst hier terecht op.

1. R.A. Pollak en T.J. Wales, Equity; the individual versus family. Welfare comparisons and equivalence scales, *American Economic Review*, 1979.

2. E.J.S. Plug en B.M.S. van Praag, Family equivalence scales within a narrow and broad welfare context, *Journal of Income Distribution*, 1993, te verschijnen.

Schaduwrijzen, kosten, baten

De 'aankoop van een kind' (met excuses aan Kolodziejek) verschilt van de aankoop van andere duurzame consumptiegoederen (bij voorbeeld een huis, lidmaatschap van een golfclub, de aanschaf van een huisdier) vanuit een economisch oogpunt niet zoveel, al is er emotioneel (zo men wil "ethisch") natuurlijk een groot verschil. In het algemeen is de aankoopsprijs voor een kind nul³, maar de onderhoudskosten zijn aanzienlijk. De vraag is dan of de baten opwegen tegen de lasten.

Aangezien het hier gaat om een verdisconteerde som over momentane nutten, kan de welvaartsbijdrage voor elke korte periode apart, zeg [t, t+Δt] worden geëvalueerd. Het is dan heel best mogelijk dat op bepaalde tijdstippen de balans negatief doorslaat, waardoor het lijkt alsof ouders door het hebben van kinderen bewust hun welzijn verkleinen, terwijl over de gehele periode de balans toch positief is.

Het ruime welvaartsbegrip $V = V(U(y,fs),z)$ weerspiegelt de baten en de bijbehorende kosten van kinderen. De schaduwprijs met betrekking tot V is een saldo, waarbij extra baten (B) en extra kosten (K) (in geld en in natura) tegen elkaar worden afgewogen en het verschil in geld geëvalueerd.

De schaduwprijs ten opzichte van V is te interpreteren als $K-B$, terwijl de schaduwprijs ten opzichte van U als additionele geldkosten, dus K , kan worden gezien. Bij aftrekking van tabel 1 van tabel 2 vindt men de geldelijke evaluatie van een kind, ofwel de waarde van de baten, na compensatie voor de geldkosten, $K-(K-B)=B$.

Zo vindt men voor de evaluatie van alleen de baten van een eerste kind bij een netto-jaarinkomen van 20.000 dus *minus* f 262, (f 906 - f 1168). Het hebben van een eerste kind wordt dus ook in niet-materiële zin als een last ervaren. Voor een gezin met f 40.000 netto geeft deze reekensom f 1813 - f 1098 = plus f 2911 per jaar. Voor hetzelfde gezin geeft het tweede kind een welvaartsstijging (na compensatie voor de geldkosten) van f 1360 - f 709 = + f 651, terwijl voor het derde kind al een negatieve bate van f 1088 - f 1367 = - f 279 wordt gevonden. Deze gegevens staan vermeld in bovenstaande tabel.

Tabel. De geldwaarde van de vreugde van een kind (na compensatie van geldkosten)

Netto-jaarinkomens	1e kind	2e kind	3e kind	4e kind	5e kind	6e kind
Eénverdieners						
20.000	-262	-838	-1.005	-1.039	-1.022	-986
30.000	1.114	-236	-748	-959	-1.043	-1.065
40.000	2.911	651	-279	-713	-924	-1.028
50.000	5.023	1.749	348	-341	-705	-906
60.000	7.383	3.018	1.100	130	-404	-714
Tweeverdieners						
20.000	-726	-1.153	-1.240	-1.223	-1.174	-1.114
30.000	419	-708	-1.100	-1.236	-1.270	1.256
40.000	1.983	22	-747	-1.082	-1.227	-1.284
50.000	3.871	964	-237	-802	-1.083	-1.225
60.000	5.990	2.074	399	-423	-859	-1.097

a. Deze tabel is in ons eerdere artikel wegens ruimtegebrek niet gepubliceerd.

Uiteraard gaat het hier om momentane baten.

Dit is tevens het antwoord op het laatste bezwaar van Schiepers; zijn uitkomst berust op een *tekenfout*.

Kinderbijslag, voor welk doel?

Bij de verdediging van een kinderbijslagstelsel is de vraag naar het doel daarvan natuurlijk primair. Ons inziens, en wij ontleen dit aan de oorspronkelijke kamerstukken, is de kinderbijslag een compensatie om mensen bij gelijk arbeidsinkomen op een gelijk welzijnsspeil te houden, ongeacht het aantal kinderen. Wanneer het welzijn van een gezin afhangt van het netto-inkomen uit arbeid y en het aantal kinderen fs , betekent dit voor uitbreiding van een gezin bestaande uit een ouderpaar, $(y,2)$, naar de situatie, $(y+b,3)$, waarbij b de kinderbijslag is, dat voldaan moet zijn aan de gelijkheid $V(y+b,3) = V(y,2)$. De welzijnsfunctie V is uiteraard een individueel gegeven. We merken op dat het bedrag b in het algemeen afhangt van y en fs . De welvaartsneutrale kinderbijslag is in het algemeen inkomensafhankelijk én afhankelijk van het kinderrangnummer (bij voorbeeld progressief). Wanneer we voor het gemak aannemen, dat $V(\cdot)$ voor iedereen ongeveer hetzelfde is, betekent dit dat er slechts één kinderbijslagstelsel is dat welvaartsneutraal is. Dit tarief is het empirisch juiste. Of dit empirisch juiste systeem leidt tot een inkomensafhankelijke kinderbijslag kan dan ook alleen empirisch worden vastgesteld.

De scribenten noemen andere doelstellingen. Teulings stelt als doelstelling dat een sociale welvaartsfunctie à la Bergson zou moeten worden gemaximeerd, wat kan worden bereikt door egalisatie van het marginale nut van het inkomen. Het gebruik van kinderbijslag als middel tot inkomensherverdeling is in de Nederlandse politiek afgewezen, minstens sinds het verdwijnen van de kinderaf trek in de inkomensbelasting. Wanneer de kinderbijslag inkomensafhankelijk moet zijn, is het ook volstrekt onmogelijk om de inkomensverdeling te beïnvloeden via de kinderbijslag.

Een tweede interpretatie van Teulings' voorschrift is dat de welvaart per arbeidsinkomensgroep gemaximeerd wordt. Dit leidt tot een compensatie $b(y)$, zodat binnen die inkomensgroep het marginale nut gelijk is. Ook dit lijkt ons ondoenlijk en daarbij van elke redengeving gespeend. Ten slotte merken wij op dat in de meer dan honderdjarige literatuur over kinderbijslag volgens ons nog nooit Teulings' criteria zijn gesuggereerd. Dat geldt eigenlijk ook voor zijn derde suggestie, dat kinderbijslag de herverdeling tussen generaties zou bevorderen. Teulings stelt dat het welzijn over het leven van een individu niet gelijk verdeeld is. In de werkzame periode zou het veel hoger zijn dan in de jeugd en in de ouderdom. Kinderbijslag en AOW zouden bedoeld zijn om dit te egaliseren. De vraag is echter of bij een vergelijking

3. Als er sprake is van adoptie, kan het voorkomen dat de aanschafprijs van een kind groter is dan nul.

tussen kinderen en volwassenen, kinderen er zo bekaaid afkomen. Velen zien hun kindertijd als de meest gelukkige in hun leven. Tevens wordt maar weinig kinderbijslag direct ten gunste van de kinderen aangewend. Deze redengeving voor de kinderbijslag lijkt ons dan ook ingenieus maar weinig realistisch en bovenal niet operationaliseerbaar

Secundaire effecten

Inkomensafhankelijke kinderbijslag zoals door ons gesuggereerd verandert overigens de marginale tarieven niet, behalve op de inkomensdrempels. De situatie dat iemand zich niet méér zou willen inspannen voor méér inkomen, of een periodieke salarisverhoging zou weigeren omdat hij dan een kinderbijslagverlies van ca f 1300 per jaar zou oplopen, lijkt onwaarschijnlijk. De kinderbijslag van f 1300 per jaar is op het niveau van f 2800 per maand al minder dan 5% van een netto-jaarinkomen. Dit is heel wat anders dan het vervangen van een uitkering door een nauwelijks hoger arbeidsloon. Het spook van een kinderbijslag-'val' lijkt ons dus vergezocht.

Teulings heeft gelijk wanneer hij wijst op het risico dat ouders gescheiden zouden kunnen gaan wonen om hun kinderbijslag te incasseren. Anderzijds zijn bij praktisch elk kind beide ouders bekend en is het fiscaal vrij simpel de som van beide inkomens ook bij verschillend domicilie vast te stellen. Uiteraard wordt de kinderbijslag slechts eenmaal uitgekeerd. Dergelijke samentellingen vinden tegenwoordig ook plaats bij de vaststelling van kinderalimentatie en de inning daarvan.

Schattingsmethode

Schiepers ergert zich aan onze uitspraak dat consumptiegedrag in feite geen informatie levert voor de afleiding van equivalentieschalen en compensatiebedragen. Het gaat hier om een stelling, die voor het eerst is geponeerd door Pollak en Wales⁴, en die sindsdien met grote vertraging en ongenoege zo langzamerhand als juist wordt geaccepteerd. Het ongenoegen wordt uiteraard veroorzaakt door het feit dat de literatuur (en het CBS) sinds de jaren zestig juist in de observatie van consumptiegedrag de sleutel zag tot het wetenschappelijk

oplossen van het 'kosten van kinderen'-probleem. Pollak en Wales lieten zien dat dit slechts valide is, wanneer welvaart alleen ontleend wordt aan op de markt gekochte goederen en dus wanneer het hebben van kinderen niet een eigen bijdrage tot de ouderlijke welvaart levert. Dit is een veronderstelling die empirisch niet te verifiëren of te falsifiëren valt op basis van consumptiegegevens.

Het misverstand is nu, dat vele onderzoekers meenden dat zij indifferentiecurven tussen marktgoederen en kinderen konden identificeren door vergelijking van consumptiepatronen van huishoudens met en zonder kinderen. Huishoudsurveys leveren echter alleen indifferentiecurven tussen goederen *gegeven* het aantal kinderen. Het CBS-systeem lijdt, met alle andere benaderingen gebaseerd op neo-klassieke vraagssystemen, aan dit euvel. De CBS-methode leidt alleen onder een bepaalde onwaarschijnlijke assumptie tot een juiste uitkomst. Technisch komt deze assumptie neer op de gedachte dat de schaduwrijzen ten aanzien van U en V identiek zijn. Wij vonden het tegendeel. Wij verwijzen voor deze ingewikkelde kwestie verder naar Pollak⁵, alsmede Van Praag en Warnaar⁶.

Kinderen als 'merit good'

'Merit goods' zijn goederen en diensten waarvan wij vinden dat iedereen er recht op heeft, ook als hij ze niet zelf kan betalen. Men tracht voor deze goederen het prijssysteem te veranderen door prijsreductie of nulstelling voor lage inkomens. Typische voorbeelden zijn toegang tot medische voorzieningen, het onderwijs en de rechtspraak. Voor al deze goederen en diensten gelden (of golden) inkomensafhankelijke tarieven, waarbij de drempels daar liggen waar men denkt dat het marktprijssysteem tot sociaal ongewenste onderconsumptie zou kunnen leiden. De ziekenfondsgrens en de loongrens voor de pro deo toevoeging van een advocaat zijn hiervan voorbeelden.

Bij de toekenning van kinderbijslag geldt een analoge redenering. Burgers met lage inkomens zouden om huishoudeconomische redenen geen of minder kinderen krijgen dan hun rijkere burens. Daarvoor dienen de welvaartsverliezen, toe te schrijven aan het krijgen van een kind te worden gecompenseerd. Bij hogere inko-

mens blijkt het krijgen van (de eerste) kinderen tot niet-materiële baten te leiden die de materiële beperkingen overtreffen. Men ruilt bij voorbeeld met liefde een ski-vakantie of een tocht naar Nepal in voor het hebben van een kind. Bij deze hogere inkomens blijkt de toekenning van kinderbijslag dan tot overcompensatie te leiden. Wij blijven dus vasthouden aan ons voorstel tot afschaffing van de kinderbijslag voor het eerste kind voor éénverdienershuishoudens met meer dan f 2800 per maand schoon, enz. enz.

Slot

Elke regeling in de sociale zekerheid is bij haar instelling zeer noodzakelijk. Bij groeiende welvaart is het echter gewenst elke regeling periodiek tegen het licht te houden en de vraag te stellen of ze nog net zo redelijk en wenselijk is als bij haar instelling. Het palet van sociale regelingen dient zich te wijzigen overeenkomstig de maatschappelijke noden. Wanneer we de omvang van de collectieve-lastendruk ongeveer gelijk willen laten, impliceert een periodieke herijking dat bepaalde regelingen worden 'afgebouwd' om nieuwe regelingen of een groter beroep op bestaande regelingen mogelijk te maken. In deze context is de kinderbijslag een uitnemende kandidaat om onder de loep te nemen. Wij pleiten niet voor afschaffing van de kinderbijslag voor degenen die het nu nog nodig hebben, maar het geven van kinderbijslag aan diegenen die het niet nodig hebben, gaat ons te ver, zeker als hier een jaarlijkse bezuiniging van circa f 2,5 miljard op de staatsuitgaven mogelijk is.

Bernard van Praag Erik Plug

B.M.S. van Praag is hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van de Stichting voor Economisch Onderzoek. E.J.S. Plug is aio aan het Tinbergen Instituut, locatie Amsterdam.

4. R.A. Pollak en T.J. Wales, op. cit., 1979.
5. R.A. Pollak, Welfare comparisons and situation comparison, *Journal of Econometrics*, jg. 50, 1991.
6. B.M.S. van Praag en M. Warnaar, The cost of children and the effects of demographic variables on consumer demand, te verschijnen in M.R. Rosenzweig en O. Stark (red.), *The handbook of population and family economics*, 1993.